

ЯЗЫКОЗНАНИДА МАРКСИЗМ ТУХАЙ

(Ургэлжлэл)

Хайн мэддэг юм. Дээр дурсагдсан нүүд энэ марксистска тезисыс мэддэг гэжээ үү? Лафаргын баримталжа, Лафарг хадаа «Хэлэн ба революци» гэнэн брошюра соогоо хэлэнэй «ангинн шанар» мэдэрнэ, нинтэарадай, национальна хэлэнэй зайлашагүй шухалыс буржуагийн шэнгээр хэлэн гэжэ эвадаг байна. Энэ буруу. Лафарг болбол «дворянска» гү, али «аристократическа хэлэн» тухай, «общественн элдэб хубинуудай «жаргонууд» тухай мээрэшыс хэлэлдэг байгаа. Гэбшье, Лафарг болбол хэлэн ба жаргон хоёрой хоорондох илгаа тухай асуудалда анхарал табиныгүи диалектүүдэ заримдаа «искусственна хэлэн», заримдаа «жаргон» гэжэ нэрлэн, «аристократическ илгаруудад чкственна хэлэн хадаа... буржуинуудай ба ремесленнигүүдэйшье, городской ба деревнинышье хөөрэлдэдэг нинтэарадай хэлэнгэ илгаржа гарган байна» гэжэ өөрынөө брошюра гол тодоор мэдүүлхэ тухайн эдэ нүүдэ мартана.

Тиймэйшэ Лафарг болбол «аристократическа хэлэн» болон бусад диалектүүд, жаргонууд нинтэарадай хэлэнгэ багтаадаг ба төвэйшэ дундадланг байдаг юм гэжэ хайн ойлгодог, нинтэарадай хэлэнэй бии байдагыс ба зайлашагүй шухалыс мэддэгт байгаа. Тиймэйшэ Лафаргын баримта болгодог минн хажуу талаар сохилгон болоно.

Игээ үедэ Англида английска феодалууд болбол английска аралайнгаа английска хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг байхадан, «хэдэн зуун жэлнүүд соо» француска хэлээр хөөрэлдэдэг байган юм, тиймэйшэ энэ ушарыс хадаа хэлэнэй «ангинн шанартай» байдлыс зүб болгохо, нинтэарадай хэлэнэй зайлашагүй шухалыс арсажа баримта мүн гэжэ хэлэдэг байха юм. Тэдэ энэ баримта бин, харин ямар нэгэн аясклот мүн. Нэгэдэхээр, тэрэ үедэ бүхэ феодалууд бшье, харин королевск ордон ба графствонуудай дэргэдхи английска феодалуудай толгой болохо үсөөн тоото хүнүүд лэ француска хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг байгаа. Хоёрдохоор, тэдэнэр ямар мэгэ «ангинн хэлэн» дээрэ хөөрэлдэдэг бшье, харин нинтэарадай юрэн француска хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг байгаа. Гурбадахаар, хэнийшье мэдэхээр, француска хэлээр энэ зугаа хэлэ хадаа хожомо мур сараагүйгөөр халажа, нинтэарадайнгаа английска хэлэнгэ оролдог дүрхэн байгаа. Английска феодалууд ба английска ариг хоёр «хэдэн зуун жэлэй турш соо» бэе бөгөөтэ оршуулгашаадаар дамжуулан үгөө ойлгодог байгаа, тэдэнэр английска хэлэс хэрэглэдэггүй нэн, тэрэ үедэ нинтэарадай английска хэлэн байгагүй, тэрэ үедэ Англида француска хэлэн хадаа иматгал английска аристократическ үсөөн тоото дээдэ талын хэлэй хэрэглэдэг салони хэлэнгэ үлүү ямар нэгэн юмэн байгаа гэжэ эдэ нүүдэ нанана гэжэ үү? Иймэ аясклотическа «баимтанууднаа» үндэлэн, нинтэарадай хэлэнэй бии байныс ба зайлашагүй шухалыс яажа арсажа болохо гэжээ?

Одоой аристокрадууд нэгэ үедэ хаанай ордоной дэргэдэ ба салонууд соо байла француска хэлээр зугаа хэлэ байгаа. Тэдэнэр оролоор хөөрэлдэдэгдэ францускаар ээрүүтэдэг, иматгал француска акценттэйгээр оролоор хөөржэ шаладаг байханаа дээрхэлдэг байган юм. Энэ ушар хадаа тэрэ үедэ Росснда нинтэарадай орд хэлэн байгагүй, нинтэарадай хэлэн гэжэ тэрэ үедэ минн хуурмаг хоохон байгаад, харин «ангинн хэлэнүүд» бодото юмэ гэнэн удахтай үү?

Манай нүүдэндэ, наада захын хэлэбэл, хоёр алдуу хэнэ. Нэгэдэхэ алдуун гээбэл, тэдэнэр хэлэс надройтой холидог худхадаг байна. Хэрбэ надройтой ангинн шанартай юм наа, хэлэс нинтэарадай бшье, харин ангинн шанартай байха ёһотой гэжэ тэдэнэр бодоно,—теэд хэлэн ба надройтой хоёр ондоо удахтай юм, марксист хүн эдэ хоёрыс холижа худхажа шадахагүй юм гэжэ би дээрэ хэлэнэн байна.

Хоёрдохи алдуун гээбэл, эдэ нүүдэ хадаа буржуазн ба пролетаридад интересүүдэй тэд хөөржэ байдгыс, тэдэнэй хоорондын хатуу шанга ангинн тэмсэлэс общественн хандаран уналга, дайсан ангинуудай хоорондох илбүхэ холбоонуудай таярал гэжэ ойлгодог байна. Нэ—этэл общественн хандаран унажа, саашаааа аднэе общество үгы, харин

иматгал ангинууд бин болоно—хоон хойшо, общественн аднэе хэлэн хэрэггүй, национальна хэлэн хэрэггүй гэжэ тэдэнэр тоолоно. Теэд хэрбэе общество хандаран унаад, саашаааа нинтэарадай, национальна хэлэн үгы болоо хаань, юун үлэхэ гэжээ? Ангинууд ба «ангинн хэлэнүүд» үлэнэ бшуу. Мэдээжэ, «ангинн хэлэн» бүхэндэ өөрын «ангинн» грамматика,—«пролетарска» грамматика, «буржуазна» грамматика бии байха болоно. Зүүгөөр сэхинь дэлхэдэ, нинтэарадай грамматиканууд дэлхэй дээрэ байдаггүй, гэбшье энэ ушар тэдэ нүүдэй ханаа зүү бооногүй; нинтэарадай грамматиканууд бии болохо гэжэ тэдэнэр этигэнэ ха юм.

Октябрьска эрид эрьелтын нүүдээр манай орондо үлэнэн түмэр харгынууд буржуазна шанартай гэжэ, тэрэнине хэрэлжэ, манда марксистарта, таархагүй, тиймэйшэ тэрэнине онгилон халгажа, шэнэ, «пролетарска» харгынуудыс бариха ёһотой байнадаг гэжэ баталан хэлэдэг «марксистнар» нэгэ үедэ манай эндэ байган юм. Тэдэнэр энээнэйгэе түлэ «тролодиууд» гэжэ нэрлэжэ болоо нэн.

Общественн ангинуудыс, хэлэс нинтэарадай бүүдүүлгээр—анархическаар ойлгодог үзэл хадаа марксистарта ямаршье хамаатай бшье байханын мэдээжэ. Тиймэйшэ бшье нинтэарадай хэлэнгөөр бии байнаар ба зарим манай эндүүрн төөрлөн нүүдэй тархида үлэнээр байна.

Ангинн хатуу шанга тэмсэлэй бии байган дээрэнэе общество хадаа экономическ талаараа нэгэе общество соогоо бэе бэетэйгэе саашаааа холбоогүй ангинууд болон хандаран унаа гэдэггүй буржуу мэдээжэ ааб даа. Тэд бшье, капитализм бэйлаа сагта буржуа ба пролетаринар аднэе капиталистическ общественн хубинуудын болон, өөндэ хоорондоо экономическ бүхэ утануудлаар холбоотой байха юм. Буржуазн болбол өөрынгөө мэдээдэ хүлэнэй худэлмэршэдгүйгөөр ажабуужа ба баяжажа шаладаггүй, мүн пролетаринар капиталистнуудта хүлөөр худэлмэршэдгүйгөөр өөрынгөө ажимдарал үргэлжэлжэ шададаггүй. Тэдэнэй хоорондох алибүхэ экономическа холбоонуудай талалдаа наань, алибүхэ үйлдбэрн талалдаа, харин алибүхэ үйлдбэрн талалдаа наань, общественн хосорон халагдаа, ангинуудыс өөндөн хосорон халагдаа хүргэнэ. Нэгэшье анги өөрыгөө усадхалгаа оруулха хүсэлтэй байдаггүйн мэдээжэ. Тиймэдэ ангинн тэмсэл хадаа хэдэшыс хурса шанга байгаа наа, общественн хандаран уналгада хүргэжэ шадахагүй юм. Имагтал марксистан асуудалтай талаар тэнэг мунхаг байган ба хэлэнэй уг удхыс огто ойлгодоггүй байган дээрэнэе манай зарим нүүдэ общественн хандаран уналга тухай, «ангинн» хэлэнүүд тухай, «ангинн» грамматиканууд тухай онтохонине тархидаа оруулан байна.

Саашааа, Ленинне баримталжа, капитализм үедэ буржуазна ба пролетарска хоёр культура байдаг ба капитализм үедэ национальна культурин лозунг хадаа националистическ лозунг мүн гэжэ Ленинэ тоолодог байханыс хануудга байна. Эдэ бүгэдэ үнэн, тинн Ленин эндэ тоо зүб хэлэнэн байгаа. Гэбшье, хэлэнэй «ангинн шанар» эндэ ямар хамаатай? Капитализм үедэ хойр культуранууд тухай Ленинэй үгэнүүдэс эшэ татахадаа, эдэ нүүдэ, хараннинь, общество соо хоёр культуранууд—буржуазна ба пролетарска культуранууд—бии байдаг юм хадаа, мүн баа хоёр хэлэнүүд байха ёһотой, юуб гэхэдэ, хэлэн культуратай холбоотой байдаг бшуу,—тиймэдэ, Ленин аднэе национальна хэлэнэй зайлашагүй шухалыс буржуадаа, тиймэдэ, Ленин «ангинн» хэлэнүүдэс зүбшөөдэг байгаа гэжэ уншагдагта хануудыс хүсэнэ. Эндэ эдэ нүүдэй алдуун гээбэл, тэдэнэр хэлэн ба культура хоёрыс адлихдаа ба холидог худхадаг байна. Харин культура ба хэлэн хоёр ондоо зүйлүүд мүн. Культура болбол буржуазнашье, социалистическэшье байжа болодог. Харин хэлэн болбол харилсаха збсэг тула, ходохо нинтэарадай хэлэн мүн байдаг ба «буржуазнашье, социалистическэшье» культурэс хангажа шадаха юм. Ородой, украинска, узбекскэ, хэлэнүүд Октябрьска эрид эрьелтын урда тээ тэдэ нацануудай буржуазна культурануудыс хангажа байханадаа адли, мүнөө үедэ эдэ нацануудай социалистическэ культурэс баһал муу бшээр хангажа байханын факт бшэ аал? Тиймэйшэ хоёр ондоо культурануудай бии дээрэнэе хоёр ондоо хэлэн гарадаг ба аднэе хэлэн хэрэгтэй бшэе болодог гэжэ баталан хэлэхэдэ эдэ нүүдэ

гүнзгыс хээр эндүүрнэ. Хоёр культуранууд тухай хэлэхэдэ, Ленин болбол хоёр культурануудай бии байган дээрэнэе аднэе хэлэн үгы боложо, хоёр хэлэн бии болодог бшэ, харин хэлэн хадаа аднэе байха ёһотой гэнэнине сохом үндэнэ баримта болгодог байгаа. Ленин национальна хэлэнэй зайлашагүй шухалыс буржуазна, культурэс «национальна бшэ» гэжэ тоолоно гэжэ бундовцуудай Ленинне гэмнэжэ ороходонь, хэнэйшье мэдэхээр, Ленин болбол зайлашагүй шухала гэжэ тоолодог байган национальна хэлэнгэ эсэргүү бшэ, харин буржуазна культурада эсэргүү дайралданаб гэжэ мэдүүлэн, энээндэнэ эрид эсэргүүсэлтэ хэлэн байгаа. Зарим манай нүүдэ бундовцуудай мур дахажа ябаханын жэгтэй байна.

Зайлашагүй шухалыс Ленин арсан юм гэдэг тэрэ аднэе хэлэн тухай хэлэхэ юм болбол, Ленинэй эдэ үгэнүүдэс дуулахада зохижа байна.

«Хэлэн болбол хүнүүдэй харилсаха шухалыс шухала арга мүн; хэлэнэй сэхинь ба хаадыгүүгээр тэрэнэй хэлэнгэ ябалал болбол мүнөөнэй капитализмда таарамжатай үлэхэ сүлөөтэ ба үргэн худалдаа наймаачай эрьесын, мүн хүн зоной бүхэ түс тусгаар ангинууд болбол эхэ сүлөөтэйгөөр ба үргэнөөр бөөгнөрлөн шухалын шухала условинуудай нэгэн мүн болоно».

Тиймэдэ Ленинэй үзэлүүдэс, хүндэтэ нүүдэ, хазагайруулаа гэжэ.

Эсэтгэ, Сталинне баримталдаг байна. «Буржуазн ба тэрэнэй националистическэ партинууд нинтэарадаа хүтэлбэрлэхэ гол хүсэнншье байган ба энэшье үедэ үлэнэн байна» гэнэнине Сталиннаа энэ татадаг байна. Эдэ хуу зүб.

АСУУДАЛ. Хэлэнэй онсо шэнжэ тэмдгүүдэнэ ямар бэ?

ХАРИУ. Хэлэн болбол общественн орошон байгаа бүхэ сагта байжа байдаг общественнэ үзэгдэлүүдэй тооло оролсодог. Тэрэ болбол общественн бии болохотой ба хүжээтэй хамта бии болодог ба хүжээтэй. Тэрэ общественн үлэхэтэй хамта үлэхэдэг. Обществн газта тээ хэлэн байдаггүй. Тиймэйшэ хэлэс общественн түүхэтэй, шудалдажа байгаа хэлэнэй хамаадаа ба энэ хэлэс зохион ба абажа ябаша арадай түүхэтэй тааршагүй холбоотойгоор шэнжээтэй үзөөл наа, хэлэс ба тэрэнэй хүжэлтын хуули ёһонуудыс ойлгохо болохо юм.

Хэлэн болбол хүнүүдэ бэе бэетэйгэе харилсаха, хангал болдуудан адалдалсаха, бэе бэе ойлгохо арга, збсэг мүн. Ухаан болдолтой сэхэ холбоотой байдаг тула хэлэн гэжэ үгэнүүдээрээ ба үгэнүүдэс холбоон мэдүүлэнн дээрэ ухаан болдолтой худэлмэрн дунгуудыс, хүнэй шэнжэн мэдэхэ худэлмэрн амжалтануудыс тэмдэглэжэ абадаг ба бэнүүдэдэг, тиймэдэ, хүнэй общество дотор хангал болдуудан адалдалсаха арга олодог.

Хангал болдолоо адалдалга болбол саг үргэлжэн ба ажимдаралтай зайлашагүй шухала хэрэгсэл мүн, юуб гэхэдэ тэрэнгүйгөөр байгаалин хүсэнүүдэй тэмсэхэдэ, матерьялна баялигуудыс үйлдбэрлэн түлэ хэлэн тэмсэлдэ хүнүүдэй хамтын абуулгануудыс эмхидхэхэ аргагүй, общественн үйлдбэрн ажал-абуулгада амжалта туйлаха аргагүй,—тиймэ болохоор, общественн үйлдбэрлэн өөрөө орошон байхан аргагүй болоно. Тиймэ болохоор, обществодо ойлгодогосотой ба гэшүүдэ тэнэ нинтэ хэлэгүүгөөр общество гэшэ үйлдбэрлэгээ зогсоодог, хандаран уналга ба общество болон байхаа болидог. Энэ талаараа хэлэн болбол харилсаха збсэг байха зуураа, мүн тэрэнэй хамта общественн тэмсэлэй ба хүжэлтын збсэг мүн.

Хэлэндэ бии байгаа бүхэ үгэнүүд хамтадаа хэлэнэй словарина состав гэдэгтэ бии болгодог гэжэ мэдээжэ. Хэлэнэй словарина составтай гол шухалын — гол словарина фонд мүн, тэрэндэнэ бүхэ үндэлэн үгэнүүдэнэ ядро болон оролдоно. Энэнь словарина составтаа орходоо холо бага хэмжээтэй байдаг, зүүгөөр тоо удаан, олон зуунжэлэй турша соо байжа байдаг ба шэнэ үгэнүүдэс бии болгохо база хэлэндэ үгэдэг. Словарина состав болбол хэлэнэй байдлыс харууддаг: словарина составтайга ба олон янзын байха бүри хэлэн улам баял ба хүжэнгэ байдаг.

Гэбшье, аямараа абтанан словарина состав хэлэс үшөө бүридүүлэггүй,—тэрэ хадаа хэлэндэ барилтын материал сохом боложо үгэдэг. Барилтын хэрэгтэ, барилтын материалууд байган хүнсэд болодоггүйшье наань, тэдэнгүйгөөр байган баржа болохгүйг байдгал адли хэлэнэй словарина

Пролетаридад ба тэрэнэй интернационалистическэ партинар пролетарска культурэс хүтэлбэрлэдэгте адли буржуазн ба тэрэнэй националистическэ парти буржуазна культурэс үнэхөөрөө хүтэлбэрлэдэг байна. Тэдэ хэлэнэй «ангинн шанар» эндэ ямар хамаатай? Национальна хэлэн болбол национальна культурин формо мүн, национальна хэлэн болбол буржуазнашье ба социалистическэшье культурэс хангадаг юм гэжэ эдэ нүүдэ ойлгоногүй гэжэ үү? Мүнөөнэй оролой, украинска, белорусска ба бусад культуранууд удахаара социалистическэ ба формооро, тайлбарилан хэлэхэдэ, хэлээрээ национальна юм гэдэг марксистартай мэдээжэ формулолой манай нүүдэ танил бшэе байшаба үү? Тэдэнэр марксистска энэ формулыс зүбшөөнэ үү?

Эндэ манай нүүдэй алдуу гээбэл, тэдэнэр культура ба хэлэн хоёрой хоорондох илгаае харалдаггүй, культура болбол общественн хүжэлтын шэнэ үе бүхэндэ удахаараа хубилжа байдаг, харин хэлэн хадаа шэнэшье, хуушанышье культурэс адли хангажа, хэлэн үгэнүүдэй турша соо гол түлэб тэрэл хэлэн зандаа үлдэгэ юм гэжэ ойлгодоггүй байна.

Индэхэ:

а) хэлэн болбол харилсаха арга мүн тулаадаа бүхэ обществодо аднэе, тэрэнэй гэшүүдтэ нинтэ хэлэн ходохо мүн байган ба байнаар байдаг юм;

б) диалектүүд ба жаргонуудай бии байдаг ушар болбол нинтэарадай хэлэнэй бии байныс арасадаг бшье, харин баримталдаг байна, тэдэ энэ хэлэнэй мүшэр хандарандын мүн ба тэрэнгээ дуудыданг байдаг ха юм;

в) хэлэнэй «ангинн шанар» тухай формуло болбол марксистска бшье, алдуутай формуло мүн.

состав, тэрэнгүйгөөр ямаршье хэлэнэй байжа болохоор бшэшыс наа, хэлэс өөрынэ бүридүүдэггүй. Гэбшье, хэлэнэй словарина состав гэжэ, хэлэнэй грамматикын мэдэлдэ оролоороо, тон эхэ удаханартай болодог, грамматика болбол үгын хубилалтын дүрмүүдэ, үгэнүүдэй мэдүүлэнүүд болон холболдогтын дүрмүүдэс тодорхойлодог, тиймэдэ, хэлэс зохижотой, удаа ушартай болодог. Грамматика (морфологи, синтаксис) болбол үгэнүүдэй хубилалта тухай ба үгэнүүдэй мэдүүлэнүүд болон холболдохо тухай дүрмүүдэй суглуулбарн мүн. Тиймэ болохоор сохом грамматикын аша тунаар хэлэн гэжэ хүнэй хангал болдуудыс хэлэнэй матерьялна түхэлтэй болгохо аргатай болоно.

Грамматикын илгарха тухай зүйлшье юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа үгэнүүдэй хубилалтын дүрмүүдэс үгэдэг, тиймэдэ тус тус үгэнүүдэс хараадаа абадаг бшэ, харин үгэнүүдэс юрэнхэ дээрэнэе ямаршье тодорхойлолгүйгөөр абадаг; тэрэ хадаа мэдүүлэнүүдэс зохиохо дүрмүүдэс үгэдэг, тиймэдэ ямар нэгэн тодорхой мэдүүлэнүүдэс, жэжэшэнэ, тодорхой нэрлүүлэншье, тодорхой хэлэгшэ г. м. хараадаа абадаг бшэ, харин ямаршье мэдүүлэнүүдэс юрэнхэ дээрэнэе, ямар нэгэн мэдүүлэнэй тодорхой формодо хамаадуулангүй абадаг. Тиймэ болохоор, үгэнүүдэйшье, мүн мэдүүлэнүүдэйшье талаар тус тус ба тодорхой зүйлүүдэс хараадаа абангүй, грамматика гэшэ үгэнүүдэй хубилалтын, үгэнүүдэй мэдүүлэнүүдэй холболдогтын үндэнэ хуурида байдаг тэрэ нинтэ зүйлшье абажа, тэрэгээр грамматическа дүрмүүдэс, грамматическа хуули ёһонуудэс байгуулдаг. Грамматика болбол хүнэй ухаанболдогтын удаан сагай, абстрагировалдаг худэлмэрн үрэ, ухаанболдогтын тон эхэ амжалтануудыс харуулаша мүн.

Энэ талаараа грамматика геометридад адлирхуу юм, геометри болбол тодорхой юмэнүүдэс абстрагировалагдажа, юмэнүүдэс тодорхой бшэ бэнүүд мэтэ хаража, тэдэнэй хоорондох харилсаануудыс ямар нэгэн тодорхой юмэнүүдэй тодорхой харилсаанууд мэтэ бшэ, харин ямаршье тодорхойгүй, юрэнхэ дээрэ абтанан бэнүүдэй харилсаанууд мэтэ тодорхойжо, өөрынгөө хуули ёһонуудэс үгэдэг.

Үйлдбэрнтэй сэхэ бшэ, харин экономическ дамжуулан холбоотой байдаг надройтойгоо илгаржа, хэлэн гэжэ хүнэй үйлдбэрлэн ажабуулгатай, мүн тэрэнэй худэлмэрн бүхэ халбаринуудтай али бүхэ бусад ажал-абуулгатай сэхэ холбоотой байдаг. Тиймэйшэ хэлэнэй словарина состав хубилалтанууджа эгээл хүнгэнөөр ородог тула таһагарангүй шахуу хүжэлжэ байдаг, тиймэдэ хэлэн болбол, надройтойгоо илгаржа, базисай усадхадхыс хүлэжэ байдаггүй, харин тэрэ өөрынгөө словарина составта базисай усадхадхыс

хаа урид, базисай байдалда хамаалдаггүйгөөр хубилалтануудыс оруулдаг.

Гэбшье, хэлэнэй словарина состав надройка шэнгээр бшэ, хуушанаа болоулжа, шэнэшье байгуулаха замаар хубилдаг бшэ, харин социальна байгуулалтын хубилхатай, үйлдбэрнн хүжээтэй, культура, наука г. м. хүжээтэй холболдон бии болодон шэнэ үгэнүүдээр мүнөө байган словария хүсэлдүүлэн нэмээжэ хубилдаг, тиймэдэ юрэ хэлэнэй словарина составнаа нэгэ хэдэ хуушаран үгэнүүдэй хороошыс наа, тэрэндэнэ холо олон шэнэ үгэнүүд нэмэгдэдэг. Гол словарина фонд тушаа хэлэхэ болоо наа, тэрэн бүхэ гол түлэбтөө бүтэн үлэжэ, хэлэнэй словарина составтай үндэнэ хуури болон хэрэглэдэг.

Энэнь ойлгосотой. Хэрбэе хэлэн олон түүхэтэ үгэнүүдэй турша соо амжалтатгаар хэрэглэгдэжэ болохоор байгаа наань, гол словарина фондыс үгэ хэлэнэй ямаршье шухала хэрэг байхагүй, тиймэдэ богони болзор соо шэнэ гол словарина фонд байгуулаха аргагүй байгаа наа, олон зуунжэлэй турша соо хуураган гол словарина фондыс үгэ хэлэ хадаа хэлэнэй доройтодог, хүнүүдэй өөр хоорондоо харилсаха хэрэгтэй дүүрэн хандаралдаа хүржэ тухай хэлэлтэгүй.

Хэлэнэй грамматическа байгуулга, гол словарина фондоо орходоо, үшөө ехэ удаанаар хубилдаг. Хэлэн эпохонуудай турша соо зохиондог байгуулагдан ба хэлэндэ дадал болон гүнзгыгөөр нэбтэрэн грамматическа байгуулга гол словарина фондоо орходоо үшөө удаанаар хубилдаг. Грамматическа байгуулга, сагай үнгрэмдэ, хубилалтада ородог гэжэ ааб даа, тэрэ хадаа хайжаруулдаг, өөрынгөө дүрмүүдэс хайн ба тодорхой болдог, шэнэ дүрмүүдээр байжадаг, зүүгөөр грамматическа байгуултын үндэнэ хууриунуудын удаан саг соо хэрэглэгэ үлэдэг, юуб гэхэдэ тэдэнэ, түүхын харуулдаг ёһоор, хэдэн эпохын турша соо общественн амжалтатгаар хангажа шададаг.

Тиймэ болохоолоор, хэлэнэй грамматическа байгуулга ба тэрэнэй гол словарина фонд хадаа хэлэнэй үндэнэ хуури, тэрэнэй онсо зүйлшэй удаа болоно.

Хэлэн ехэхэн тогтууртай тула хүсөөр ассимиляци хэлэдэ тон эхэ эсэргүүсэлтэй байдаг гэжэ түүхэ тэмдэглэдэг. Зарим историорууд энэ үзэгдэлэс тайлбарилхын орондо гайхаад лэ үгэрэдэг. Теэд эндэ гайхахаар ямар нэгэн үндэнэ баримта үгы. Хэлэнэй тогтууртай хадаа тэрэнэй грамматическа байгуулга ба гол словарина фондын тогтууртай байдагаар тайлбарилдаг. Турецкэ ассимиляторнууд балканска арадуудай хэлэнүүдэс гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эхээр хубиллан, үсөөн бшэе турецкэ үгэнүүд ба найруулганууд абтанан байгаа, мүн «дүйлэнүүдэс ба «халаганууд» болодог нэн, теэд балканска хэлэнүүд тэсэжэ гаранан ба бүтэн бүрэн үлэнэн байна. Юундэ? Юундэ гэхэдэ, эдэ хэлэнүүдэй грамматическа байгуулган ба гол словарина фондын гэмтэхэ, хандаргаха ба үгы хэхэ гэжэ хэдэн зуугаад жэл соо оролдоо нэн. Энэ турша соо балканска хэлэнүүдэй словарина состав нилээд эх

ЯЗЫКОЗНАНИДА МАРКСИЗМ ТУХАЙ

И. В. СТАЛИНДА АМАРШАЛГАНУУД

(Түгсэхэл)

Үзэндөө, тинх зуура илагдан хэлэнгээ абажа, илахан хэлэнэеэ словарна составийн нэг хэсэг болж боддог, тэд тэрэн тус хэлье нүлэрүүлдэггүй, харин, хөөрөг, тэрэнийн хүсжүүлдэг.

Тинхэ юумэ, жэсэнэ, ород хэлэнгээ болоо юм, түүхэтэ хүжэлтэн ябаса соо тус хэлэнгээ бусад хэлэн арадуудай хэлэнүүд нилдэдэн байгаа, тинхэлээр тэрэ ходоодоо илажа гарадаг хэн.

Ород хэлэнэеэ словарна состав бусад хэлэнүүдэй словарна составнаа нэмэгдэжэ байгаа, тэд энэ тэрэнийн нүлэрүүлдэггүйнөө гадна, харин, хөөрөг, ород хэлье баяжуулан ба хүсжүүлдэг хэн байна.

Ород хэлэнэеэ национална онсо илгаата байдал тушаала хэлэеэ болоо хаа, тэрэн бааханшье хохидол үзөөгүй, юуб гэхэд, ород хэлэн өөрынгөө грамматическа байгуулгы ба гол словарна фондые үлөөгөөд, өөрынгөө хүжэлтэн дотоодын хуулинуудай ёһоор урагшаа дабшааһар ба найжарһар байгаа.

Нилдүүлгын теори хадаа советскэ языкознанида ямар нэгэн хушала юумэ үгэжэ шадахагүй байһанын хэжүүлдэг. Хэлэнэеэ хүжэлтэн дотоодын хуулинуудын шэнжэлэг болбол языкознанин гол зорилго мүн гэдэгэй зүб юм хаан, нилдүүлгын теори энэ зорилгыг шиндхэдэггүй байханаа гадна, үнгэрхэдөө тэрэнийн урдаа тандаггүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй, —тэрэ хадаа эзэнийн юрэ обёорногүй гү, али ойлгоногүй.

Хэрбээ би нүхэр Мещаниновой болон языкознанин бусад ажал-гүйбуулагшай үнэн сэхэдэнэ этигэжэ байгаагүй хаа, нимэ зан ааша хадаа хорото абуулагшай тэн адли гэжэ хэлэхэ байгаа.

Энэ юун дээрэнэ болоо? Энэ хадаа языкознани дотор байгуулагдан аракеевскэ журамай харюусалгагүй ябадал нэбтэрүүлдэг ба тинхэ элдэб аашануудые хүхрөөжэ байдаг дээрэнэ болоо. Дискусси хадаа энэ аракеевскэ журамы бэлхисэ элрүүлгэн ба тэрэнийн үй бута сохнон дээрэнэ, тубхын түрүүндэ тон туштай байба.

Гэбшье, дискуссин туһанэ энэээр хизарланагүй. Дискусси хадаа языкознанидахи хушан журамы бута сохихоо гадна, харин тэрэ хадаа үшөө языкознанин тон шукала асуудалуудай талаар гараһан үзэлүүдэй тон бүтээгүгй худхалаа элрүүлгээ, энэ худхалаа хадаа наукин тус халбарин хүтэлбэрлэхэ хүнүүдэй дунда дэлгэрэнхэй байна. Дискуссин эхилхэнэ урда тэрэ тэдэнэр дуугай байжа, языкознанидахи зохимжогүй муу байдалы даража байгаа.

Дискуссин эхилхэд байхалаа дуугай байжа болохоо боллоо, —тэдэнэр хэлбэлэй хууданууд дээрэ үгэжэ хэлэхэ баатай болоо. Тингээд юун болоо? Н. Я. Маррай хургаал соо хэдэн олон адуу эилдүүндэ, толоруулагдаагүй проблемүүд, найруулагдан зохёолоогүй дүрмүүд бин гэжэ элрээ. Н. Я. Маррай «шабинар» энээн тушаа яахалаа мүнөө хая, дискуссин нэгдэнэн хойно дуугаржа эхилэб гэжэ асуудана? Тэдэнэр урдан яахалаа энээн тушаа ханагаа зобоогүй? Тэдэнэр яахалаа наукин ажал-абуулагшай ёһоор, сэг соонэ энээн тушаа элээр, үнэн сэхээр хэлээгүй?

Н. Я. Маррай «шабинар» хадаа Н. Я. Маррай «зарим» алдуунуудые мэдэрэд, иматгал Н. Я. Маррай «толоруулагдан» теорини база дээрэ советскэ языкознание саашан хүжөөжэ гэжэ бододог байшоо, тэрэ теоринэ эдэнэр марксистика гэжэ тоолоно. Үгэ даа, бидэниэ Н. Я. Маррай «марксизмнаа» нүлгалты. Н. Я. Марр марксист болохо гэжэ нэрээшье хүсэдэг, оролдодог байгаа, гэбшье тэрэ хадаа марксист болохо шадаагүй. Тэрэ хадаа марксисты «пролеткультувецууд» гү, али «рапповцецууд» шэнги хэбхи ба бүдүүлг боллого оройдоо мүн байгаа.

Н. Я. Марр хадаа хэлье налстройкка болгоо гэдэн буруу, марксистика бэшэ формулые языкознанида оруулаа, тин өөрынгөө худхуулаа, языкознанишье худхуулаа. Советскэ языкознание буруу формулой база дээрэ хүжөөжин аргагүй.

Н. Я. Марр хэлэнгэй «ангини шабар» тушаа ондоо, баһал буруу ба марксистика бэшэ формулые

языкознанида оруулаа, тин өөрынгөө худхуулаа, языкознанишье худхуулаа. Советскэ языкознание буруу, арадуудай ба хэлэнүүдэй түүхын бүхы ябасада эсэргүү харша формулой база дээрэ хүжөөжин аргагүй.

Н. Я. Марр хадаа марксизмда тааруугүй, даруу бэшэ, эхэрхүү, дээрэлхүү аяг зан языкознанида оруулаа, тэрэн Н. Я. Маррай урда тэрэ языкознанида байһан бүхы юумые хооһор ба хүнгэн бололоор арасаха ябадалда хүргэнэ.

Н. Я. Марр хадаа асуудалтан-историческа методые «идеалистическэ» гэжэ гэгжэ зада буруушаан хаяна. Гэхэтэй хамта, хэлэхэ хэрэгтэй: асуудалтан-историческа метод хадаа эхэрхэн дутагдалуудтайшье хаа, Н. Я. Маррай ёһотой идеалистическэ дүрбэн элементнэ анализна дээрэ бшуу, юуб гэхэд, түрүүшынхнэ худхэлээр тээшэ, хэлэнүүдые шуудалга тээшэ түлхэнэ, тинхэдэ хоёрдохин, пещэн дээрэ хэбтээд, суута дүрбэн элементнуудые тойруулан, шаара шабхаруу соо таамаглан хэбтэхэ тээшэ түлхэнэ.

Н. Я. Марр хадаа хэлэнүүдэй группануудые (бүлэнүүдые) шуудалха гэдэн ямаршье нэдлэе «үг хэлэнэеэ» теорин үзэгдэл гэжэ гэжэ дээрэнхтэн баһана. Гэхэтэй хамта хэлэнүүдэй, жэшээлхэд, славянска нацануудай хэлэнүүдэй хоорондоо түрэл байһандан хэжээгэй байхагүйнэ, эдэ нацануудай хэлэнэй түрэлые шуудалга хадаа хэлэнэй хүжэлтэн хуулинуудые шуудалха хэрэгтэй языкознанида эхэрхэн туһа хүргэхэ байһанынэ арасажа болохогүй. «Үг хэлэнэеэ» теорини энэ хэрэгтэй ямаршье хамааралгүй байһан тушаа би хэлэнгүгй бшуу.

Н. Я. Маррай ба илангаа тэрэний «шабинар» хэлэнье дуулаад байбал, Н. Я. Маррай урда тэрэ ямаршье языкознани байгаагүй юм байна, языкознани хадаа Н. Я. Маррай «шэнэ» хургаалы бин болоходол лэ эхилэ юм байна гэжэ ханамаар болоо. Маркс ба Энгельс хурагшай даруу байгаа: тэдэнэр хадаа өһөндүнөө диалектическэ материализмые урда тээхи үедэ науқануудай, тэрэ тоодо философини хүжэлтэн продукт мүн гэжэ тоолодог байгаа.

Тинхэ болохоолоор, дискусси болбол мүн тэрэшалэн советскэ языкознанидахи идеологическа алдуу эилдүүнүүдые элрүүлэхэ хэрэгтэй туһалаа.

Манай языкознани Н. Я. Маррай адуунууднаа улам түргөөр сүлөөрөө ила, мүнөө ороод байгаа кризисчэнэ тэрэнийн түргөөр лэ гаргажа болохо гэжэ би ханааб.

Языкознанидахи аракеевскэ журамые усадхала, Н. Я. Маррай адуунууднаа арасала, языкознанида марксисты нэбтэрүүлгээ, —энэ хадаа, минин ханахала, советскэ языкознание элүржүүлэхэ зам мүн.

И. СТАЛИН.

(«Правда», июнин 20).

Нүхэр И. В. Сталинай 70 наһанай ойтой дашмардуулан партини, советскэ болон олониятын организацшуднаа, ажалшай коллективүүд, Советскэ Союзай гражданинууд, гүрэнэй ниятын организацшуд ба хилин саваага элдэб ноурууднаа И. В. Сталинай нэрэ дээрэ олон тоото амаршалганууд оройн байна.

Олон удаан жэдүүдтэ элүр энхэ ажынуудын нүхэр Сталинда бүхы гүрэншье хүсэлэн амаршалгануудые хүргэбэ:

Колхозуудай хүтэлбэрлэхэ кадруудай Ворошиловградска лобер жэлэй нургуулин курсантууд, багшанар, худхэлээршэд ба албаагшад;

Сталинградска областин Нижне-Черкскэ районий Сталинай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Анкара аргаһай заводой худхэлээршэд ба албаагшад;

Новосибирскэ областин Черепановска районий «Стахановскэ» колхозной колхознигууд;

«Гомельскэ» трестин Ханты-Мансийска леспрохозной худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Ворошиловградска областин Лозно-Александровска районий Ленинэй нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд ба интеллигентни;

Таганрог станцини паровозно депогой худхэлээршэд ба албаагшад;

Волынска областин Овандовска районий, Шорсын нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Ростовско областин Веселовско районий Маньска ороонхой совхозной худхэлээршэд, мэргэжэлтэд ба албаагшад;

Барановическа областин Дятловска районий Стрелинскэ сельсовхозэй эдэбхитэй, колхознигууд ба үмын ажалта тарнашай суглаа;

Ковельскэ тумар замай Сарын паровозно депогой худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Харьковска тумар замай транспортн инженерүүдэй институтай профессорнигууд, багшанар, студентүүд, худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Пермскэ тумар замай Кизеловскэ отделеини худхэлээршэд инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Брест городой вагон-заһабарилгын мастерскоиниудай худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Азербайджанска ССР-эй Ахсуинска районий Сталинай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Молодеченскэ областин Ивьевскэ районий Сталинай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Молдавска ССР-эй Бульбеско районий Калининэй нэрэмжэтэ МТС-эй коллектив;

Архангельска областин Мошинско сельсовхозэй «Память Ленина» колхозной колхознигууд;

Краснодарска худёе ажахын техникумэй багшанар, хурагшад, худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Молдавска ССР-эй Бендры городой гугалы ба ободоной фабрикын худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад;

Ростовско областин Дубовско районий Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Шлифовальной худёеһэй худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Житомирско областин Словечанска районий Кировэй нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Ханты-Мансийска округой Орджинокылан нэрэмжэтэ заһабарилгын артелини колхознигууд;

Куйбышевска областин Тимашевскэ мубуу үсхэрлэхэ совхозной худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Пензенскэ областин Вадиска районий Горькинэй нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Бурят-Монголой АССР-эй Кабанскын аймагай Творогово тосхой колхознигууд, худхэлээршэд ба албаагшад суглаа;

Алтайска хизаарай Егорьевскэ районий «Путь к коммунизму» колхозной колхознигууд;

Тамбовско областин Черныановскэ МТС-эй трактористнууд, комбайнернууд, худхэлээршэд ба албаагшад;

Томонскэ областин Нижне-Тавдиска районий Халтуринай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд суглаа;

Эстонско ССР-эй саарһанай ба ой модной промышленностини Министрствын

Ляненаска лесхозной худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад;

Карело-Финскэ ССР-эй модо бэлдэхэ Кай Кена пунктн худхэлээршэд, албаагшад ба инженерно-техническэ худхэлээршэд;

Армянска ССР-эй Аштаракска районий Ст. Шаумянай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Молдавска ССР-эй Единецкэ МТС-эй худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Алтайска хизаарай Топчихинско районий «Ударник» колхозной колхознигууд;

Харьков-сортировочная станцини вагонно депогой худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Урда эрүгэй тумар замай Смородинско отделеини худхэлээршэд, албаагшад, инженерүүд ба техникүүдэй коллектив;

Московско № 64 урһанһанай ремесленнэ училищини хурагшад, мастернууд ба багшанар;

Тикси портын худхэлээршэд;

Амерын полирна станцини худхэлээршэд коллектив;

Хойто-Якутска гол мурэнэй парохолдтын Якутска пристанини худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

«Ненец» гэжэ тайкерай экипажын личнэ состав;

Игаркин полярингууд;

«Анадырь» парохолой экипажын личнэ состав;

С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Ялтинска тамкинай совхозной худхэлээршэд, албаагшад ба мэргэжэлтэд коллектив;

Крымскэ областин Алустинска районий Сталинай нэрэмжэтэ колхозной колхознигууд;

Барнаулска либиро-архин заводой худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Ажалай Улаан Тугай орденот «Федор Лютке» кораблин мортягууд;

«Беломорканал» парохолой экипажын личнэ состав;

ВКП(б)-гэй Московско обком ба горкомной худхэлээршэдэй суглаа;

Саратовска урһанһанай училищини хурагшад, багшанар ба албаагшад коллектив;

«Заготзерной» Сызранска пунктн худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

СССР-эй урһанһанай фондун Украинска отделеини ба Киевскэ аургай искусствын комбинатай урһанһаншад, худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Молдавска ССР-эй Гүрэнэй хэблэлэй сотрулинуудай коллектив;

«Ворошиловградска Правда» газетн редакцини сотрулинуудай коллектив;

Совхозуудай худхэлээршэдэй профсоюзай Грузинска республиканска комитет;

«Стеол» заводой худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Москва городой Бауманска райпромтрестин инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Пулкисска харгы замай заһабарилгын — механическа заводой худхэлээршэд, инженерүүд, техникүүд ба албаагшад;

Таганрог городой «Метис» заводой худхэлээршэд, инженерно-техническэ худхэлээршэд ба албаагшад;

Ростовско областин Бирючукска овишлой селекционной станцини научна худхэлээршэд ба албаагшад коллектив;

Ростов-на-Дону городохой, РСФСР-эй элүрне хамгаалгын Министрствын малярн ба медицинскэ паразитологиини научно-шнжэлэлгын институтай сотрулинууд;

Алтайска хизаарай Чистоньскэ свекло совхозной худхэлээршэд, мэргэжэлтэд ба албаагшад коллектив;

Чехословаки, Яблонце над Нисой городохой «Предшоно» гэжэ национальна предприятини худхэлээршэд ба албаагшад;

Варшава городохой гүрэнэй предприятинуудай электротехническэ нэгдэлэй худхэлээршэд ба инженерно-техническэ худхэлээршэд;

Чехословаки, Стезералахи худёе ажахын нургуулин хурагшад ба багшанар Польша, Краков городой нефтяной промышленностини инженерүүд ба техникүүд;

Польша, Щецинскэ воеводствын Новогрудска уездын тарнашай харисац туһалахсаха кооперативэй гэмшүүд;

(Ургэжэжэлийн хожом гараха)

АСУУДАЛ. Языкознанин асуудалууд тушаа сүлөөтэй дискусси нэхэхдөө „Правда“ үб юумэ хээ гү?

ХАРИУ. Зүб юумэ хээ. Языкознанин асуудалуудай ямар шэлтэлтэйгээр шиндхэдэхэ байһанын, —дискуссин эсэгэй үнэн болоо. Гэбшье, дискусси сэхэ туша хүргөө гэжэ бүри мүнөө хэргүүлдэг болохо байна.

Дискусси болбол, тубхын түлгүндэ, наукада ба наукин хүлэгүүдтэ тааруугүй журам центрэбшье, мүн республикануудтайшье языкознанин органиуудта эзэрхэн байгаа гэжэ элрүүлгээ. Советини языкознанидахи хэрэгүүдэй байдалые баганааршье шүүмжэлгээ, языкознанидахи «Шэнэ хургаал» гэдлэе шүүмжэлгээ гэдэн тон багхан нэдлэгүүдшье үрүртэрөө языкознанин хүтэлбэрлэхэ хунүүдэй гүрөө мурдгэдлэг ба таһа сохиглодог байгаа. Н. Я. Маррай зохболнуудта шүүмжэлгээтэй ёһоор хэлданаһай түлөө, Н. Я. Маррай хургаалые найшаахагүй ябадал заашье гаргаһанай түлөө языкознанидахи үнэтэй худхэлээршэд, шинжэлэгшэд тушаалаһаа гаргадаг гү, али тушаалаһаа доошлуулагдадаг байгаа. Языкознанин ажал-абуулагшад харюусалгатай тушаалуудта дэбжүүлэгдэхэдэ ажал хэрэгтэй.

рээ бэшэ, харин Н. Я. Маррай хургаалые үгэ дуугүйгөөр мэдэрэгээрэ дэбжүүлэгдэдэг байгаа.

Намажануудай тэмсэлгүйгөөр, сүлөөтэй шүүмжэлэлгүйгөөр ямаршье наука хүжэжэ ба амжалта туйлажа шадахагүй гэжэ бүгдэндэ мэдээтэй. Бүгдэндэ тэдэеэ энэ ёһо хадаа тоогдодоггүй ба тоные нэнгэргүйгөөр эдлэгдэдэг байгаа. Эндүүршгүй хүтэлбэрлэгшэдэй бүтүү бүлэг бин болошоо, тэрэ хадаа гаража болохо ямаршье шүүмжэлгээ бээ аршалаад, зоргооро оролдог ба элдэбэр аашадаг болоо.

Жэшээүүдэй нэгэнийн: авторараа гологдоһон ба дахин хэблэхэе хоримжологдоһон «Бакинска курс» (Н. Я. Маррай Бакуда ушһанан лекци) гэгдэдэг хадаа хүтэлбэрлэгшэдэй кастын (нүхэр Мещанинов тэдэнийн Н. Я. Маррай «шабинар» гэжэ нэрлэнэ) захиралтаар дахин хэблэгдэн ба студентнэрэй үзэхынь найшаагдан посбинуудай тоодо ямаршье ажалалтагүйгөөр оруулагдан байна бшуу. Энэ хадаа гологдоһон «курсые» хүсэд найн посбон гэжэ студентнэрэй үгэжэ, тэдэнийн мэхэллэн болто.

Румынска Арадай Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци СССР-тэ эрэбэ

Румынска Арадай Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци июнин 16-да Бухарест-дэ Москва эрэб. Румынин гавартаряалангай Министрствын

советник П. Штефан делегацие тогтойлоо. Делегацин составта агрономууд, механикууд ба трактористнууд эрэлсэбэ.

СССР-ий хүдөө ажахын Минис

трын орлогшо П. С. Кучумов, хүдөө ажахын Министрствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшалэн Румынска Арадай Республикын Онсо ба Бүрин эрхэтэ

Посол С. Бугин түрүүтэй Румынска Посольствын гэмшүүд Киевскэ вокзал дээрэ айлашадые угтаба.

(ТАСС).

Селькор гэшэ түрүү хүн

«Бурят-Монголой Үнэн» газетн редакци рабселькорой булан бин болгоходоо «Манай газетэ» рабселькорнуудайнгаа урда ямар зорилго табина» гэдэн статья (июнин 6-най номерто) толилоо нэн. Мүнөө «Селькор гэшэ түрүү хүн» байха ёһотой гэжэ статья толилообди.

«Манай деревнидэ болоһон гүн удхата социалистическэ шэнэжэлгээ хадаа мүн селькоровско хүдэлмэридэ эхэнүүд хубилдлануудые оруулаһанын ойлгосотой. Мүнөө үедэ хүдөөтэй корреспондентүүд—энэ хадаа советскэ деревини түрүү хүнүүд, колхозно үйлдэбэрини хонюуша новаторнууд, эрдэмтэлтэй барисаатарнаар ажалладаг эсэлгүгй опытинууд гэшэ. Эдэнэр хадаа—хүдөө ажахын механизаторнууд: трактористнууд, комбайнернууд, механикүүд мүн. Хүдөөтэй корреспондентүүдэй составта мүн манай интеллигентини түлөөлэгшэд: багшанар, агрономууд, зоотехникүүд, энгеретнигүүд, барилгашад бин. Энэ хадаа колхозно деревини дэжэнь, коммунистическэ партиар ургуулагдан ба хүмүүжүүлэгдэн, коммунизм байгуулагдан аугухэ хэрэгэй түлөө шэн зоригшойгөөр тэмсэжэ байһан хүнүүд гэшэ» (Правда).

Манай олон тоото селькорнууд

газетн тэдэнэй урда табинап зорилгонуудые үнэн шударгуугаар дүүргэдэг нимэ эрхим түрүү хүнүүд юм. Тэдэнэй тоодо Кяхтын аймугэй сэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна зоотехник, манай эдэбхитэй селькор нүхэр С. С. Артамонов орошоо. Сергей Семенович Артамонов манай газетэдэ 1942 онһоо хойшо эдэбхитэйгээр бэшэдэг болоо нэн. Тэрэ хадаа Баргажанда байхалаа бэшэжэ эхиллэн байгаа хаа, тэндэнэеэ Торнин аймаг, Ториһоо Кяхтын аймаг ошоодшые байхалаа редакцитай холбоо барисаагаа таһалангүй, эдэбхитэйгээр бэшэжэ байдаг юм.

Нүхэр Артамонов малажалые хүжөөжэ шукала, проблемнэ асуудалууд тухай гүнзгэе удхатай статьянуудые бэшэдэг. Тэрэнэй статьянууд адууна малай тоо толгойе олошуоруула, тэдэнэй ашаг шэмые дээшлүүлгээ асуудалуудта зороулагдадаг, мүн дутуу дундануудые үнэн зүтөөр шүүмжэлдэг. Нүхэр Артамонов «Малануудые бэшэжэе таргалуула тухай» гэдэн статья манай газетн энэ оной июнин 2-най номерто толилогдоһон байна. Сергей Семенович энэ статья соогоо Кяхтын аймагай түрүү малшад дүй дүршэлые шэнжэлжэ, тэрэнийнэ научна ёһоор согһон бэшэ нэн.

Манай республикын малшад энэ статья уншаад байхалаа малнуудые бэшэжэе таргалуула түрүү дүй дүршэлтэй танилсажа, тэрэнийн хэрэг дээрэ бэлдүүлгээ шадаха байна. Малшад дүй дүршэлдэ түгшлэн, өөрынгөө дурлаһан ба мэргэжэлн хэрэг тухай бэшэдэг тулаһан нүхэр Артамоновой бүхы статьянууд улхатай, үнэмшээтэй, нүлөө эхэтэй байдаг. Нүхэр Артамонов газетн худхэлмэрид өөрөө эдэбхитэйгээр хабаадаһанаа гадна аймагайнгаа түрүү малшад дүй дүршэлтэй элхэдэг элхэдэг юм. Жэшээлхэд, Кяхтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой пастух Д. Манидаровай статья манай газетн мартын 29-нэй номерто туһалгадаг. Тэрэнэй соогоо нүхэр Манидаров малай амидын шэгнүүрые сүүдхэ бүридэ 1235 грамм нэмэһэн дүй дүршэл тухайгаа хөөрэнэ. Мүн энэ аймагай Калининэй нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-гэй хоншоно Д. Балмаевагай—«100 эхэ хоншон бүриһөө 150 хурга абаха» гэдэн статья манай газетн апрелини 19-нэй номерто толилогдоһон байна. Нүхэр Бадмаева 100 хоншон бүриһөө 150 хурга абаха гэдэн социалистическэ уялгаа дүүргэжэ байһан тухайгаа хөөрөжэ үгэн байха юм.

Нүхэр Артамонов зоотехникэй мэргэжэлые эрхимээр шудалһан, үнэн шударгуу специалист юм. Тэрэ хадаа аймагайнгаа малажалые улам хүжөөжин түлөө бүхы хүсөөрөө оролдодог байна. Мүнөө Кяхтын аймаг малажаллаа хүжөөжөөр эхэ ам

Эрхэм шанартай пар бэлэдхэнэ

«Хүндлэлдэй тэмдэг» орденто Хонхолойн МТС-эй (директорын Цыренов, замполитын Михайлов) механизаторууд харьтаа колхозуудтаа орооното культурануудай тарилгы амжалттайгаар дүүргэд, тракторна паркында бүх хүснэ пар халалалда табиан юм. Тийн, июнин 10 болотор МТС-эй тракторна бригаданууд 4874 гектар пар халалхан байна.

Хаансаг соогоо, хайн шанартайгаар халалагдан сээр пар хадаа үндэр ургасын найдамтай үндэс нуури мүн гэж хайтар ойлгонон трактористнууд пар халалалга дээр стахановска ажал үйлгэр жэшэ харуулан, үдэрэйнгөө даалбарнир эрхим шанартайгаар, 110—115 процент дүүргэнэ. Нүхэр Горюнов, Варфоломеев, Калашников гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг тракторна бригаданууд пар халалалгынаа түсэбье 125—130 процент дүүргэнэй. Тийн тус МТС республикын механизаторуудай мүүрсөөндэ түрүү хууринуудай нэгье ээлжэ абана.

Байгша ондо энэ МТС-эй механизаторууд, академик Вильямсын

заананай ёһоор, параа түрүүшын хөө комплекснэ методээр элдүүлжэ байна. Комплекснэ метод болбол бог буртаг үбөнүүдэ ба үндэһэйг хягье усадхада, газарай хүрхэнэй структурые найжаруулдаг юм.

Ворошиловой нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилдэг № 11 тракторна бригада (бригадирын Д. Варфоломеев), 17 партсбэдын нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилдэг № 8 тракторна бригада (бригадирын Т. Горюнов) энэ методе амжалттайгаар хэрэглэжэ, пар элдүүлгын культури дээшлүүлнэ. Тус бригадануудай трактористнууд үндэһэйг хягай ургаан участкае 10—12 сантиметр гүнзэггээр гэхэ гү, хягай үндэһнүүд доогуур хахалда, удаань культиватор борной хоёрые нэгэ доро шатагалхан агрегадаар хягье хамнажа, полин захда гаргадаг байна. Гүүлээрнэ, хягай хатахада тэрэнир суглуула галладаг ба предплужнитай плугаар участкае гүнзэггээр халхалдаг байна юм.

Д. Цыренов.

Артелин Уставые бүдүүлгээр эбдэнэ

Хорин аймагай Шмидтын нэрэмжэтэ колхоздо хүдөө ажыхан артелин Уставые бүдүүлгээр эбдэхэ ябадалнууд үшөөл үзэгдэнээр. Түрүүлэгшэ Тороев, счетовод Серышев түрүүтэй артелин зөөридэ зоргооро орожо байн зарим хүнүүд энэ колхоздо бин. Түрүүлэгшэ Тороевый абан эдлэн юумын тоолохо болоо наа, тон олон. Тэрэ хадаа нүүлэй хэдэн харын турша соо колхозой хассаа аяар 4546 түхэриг мүнэ абжа, өөрынгөө кармада хэжэрхөө. Гадна, түрүүлэгшэ Тороев, счетовод Серышев хоёр хамтаржа, ямаршье гэршэлгэй хуурмаг документ зохёоод, колхозой мүнэн зөөрингөө 4557 түхэриг хуули бусаар гаргашалаа.

Гадна, эдэ хоёр хадаа колхозой шодер Серышев, мүн колхозин Черноусов гэгшэдэй 2000 гаран түхэриг мүнэ үрийн ябадалыен даллалхан байна. Түрүүлэгшэ Тороев счетовод Серышев хоёр кол-

хозой гансал мүнэн зөөрине урын бэшэ, харин нийтэн мал ба эдэ хоолдо гараа хүргэдэг байха юм. Жэшээлхэдэ, Тороевый захиралгаар колхозой 10 поршоонхонууд 11 тахяагар андалдагдан байна. Тийнэн муртөө зарим тахяануудын мүнөө хүрэтэр колхоздо тушаагдаагүй байгаа. Мүн колхозой «үйлэдбэрин» гаргашанууд гэжэ дансада бэшэд лэ, нийтэн эдэе хоолые элбэ нотагуудта үгэжэ байн баримтанууд эндэ олон.

Колхозой зөөрине хуули бусаар гаргашалжа, хүдөө ажыхан артелин Уставые бүдүүлгээр эбдэжэ байн ябадалые мэдэбшье, Хорин аймагай хүтэлбэрилхы органууд мүнөө хүрэтэр ямаршье хэмжээ абанагүй. Тэрэний эсэстэ тус колхозой зөөрине ишэ тийшнэ мунайдаха ябадал үргэлжэлнээр.

С. Бадмаев.

Ажалшадай бэшэгүүднээ

Хөвөө заһабарилагдаха машинанууд юм

Энэ жэлдэ Тарбагатайн аймагай зарим колхозууд үбнэ хурялгада бэлдэхэе болошогүйгөөр унжагайруулжа байна. Куйтунска сельсоветэй Кагановичын нэрэмжэтэ колхоздо аяар мүнөө хүрэтэр нэгшье машина заһабарилагдаагүй. Колхозой түмэршэ дархан В. Колесников кузница соо хүдэлмэрилхэн нэрэ зүүгээд лэ, өөдтэй юумэ хэнэгүй.

Тэрэшлэн «Искра» колхоздо сенокосилхануудай заһабарила хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй.

Эндэхн дархашуул Трифонов, Антонов гэгшэдэй хүдэлмэринэ правленишье, таряанажалай бригадануудай бригадирнуудшье шалгадаггүй, тэднхэй эрилтэ хэдэгүй байха юм. Тэрэний эсэстэ түмэршэ дархашуулын хүдэлмэрин үдэрые дүүргэнээр хэрэглэдэггүй байна.

Гадна, дурсагдаша колхозуудай хүтэлбэрилгшэд үбнэ хурялын гар хэрэгсэлнүүдэ бэлдэхэе тушаа ханалаа табиангүй. К. Антонов.

Газетэнүүдэ захидаггүй колхозууд

Яруунын аймагай Ульдыргын сомоной Лениней, Кировэй ба Калининэй нэрэмжэтэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр болон парторганизацинуудай секретарьнууд колхозинуудайнгаа дунда газетэ тараахааа байтагай өөһдөө газетэнүүдэ захидаггүй.

Калининэй нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүд ба правлени нэгшье экзemplяр «Б. М. Үнэн» ба «Б. М. Правда» абадаггүй. Лениней нэрэмжэтэ колхоздо нэгэ хүн «Б. М. Үнэн» абадаг.

Тус сомоной хүдөөгэй клубые даагша Цыдыпов, энэ сомондо пропагандистаар хүдэлмэрилдэг нүхэр Сультимов, колхозой түрүүлэгшэнэр Базаров ба Жанчив, мүн зарим багшанар холо ойрын гүүртэ дээгүүр ажаллажа ябахан колхозинуудай дунда газетэ тараалга эмхидхэхэ тухай ханалаа табиангүй. Ц. Номтоев.

Колхозинуудай культурна эрилтые ханганагүй

Сэлэнгын аймагай Зүй-Сутайн сомоной колхозуудай радиоузелнууд үншэй хүдэлмэрилгшэй. Жэшээлхэдэ, Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхозой 35 точкойо радиоузел март хараһаа хойшо минл байна. Мүн эндэ недели соогоо оройдоо 1—2 дахин газетэнүүдэ захидаггүй.

Хэжэнгын аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Шулуновой мэдээсэһэнэй ёһоор, дараһан селсовхоз «хурлажа» байнаний түлөө тус колхозой бригадирнууд Буянтуева, Дамбиев, Дондуков гэгшүүд хамта дээрэ 225 ажалта үдэрөө хангадан байна.

В. Бадашкеев.

«Б. М. Үнэндэ» бэшэһэнэй нүүлээр

„Амтатай болгохын түлөө арбан жэлдэ хурлаба“

Иймэ гаршатай фельетон манай газетын байша оной майн 20-ной номерто толилодонон юм. Тэрэ фельетон соо Хэжэнгын аймагай «Лениней Зам» колхозой силос дараһан аад, тэрэнь малада элюулэгшэй, хэдэн жэлээр хурлаад байн тухай бэшэгдэнэ байгаа.

Хэжэнгын аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Шулуновой мэдээсэһэнэй ёһоор, дараһан селсовхоз «хурлажа» байнаний түлөө тус колхозой бригадирнууд Буянтуева, Дамбиев, Дондуков гэгшүүд хамта дээрэ 225 ажалта үдэрөө хангадан байна.

Французска залуушуул эб найрамдал хамгаална

ПАРИЖ, июнин 19. (ТАСС). Жэл бүри үнгэргэгдэдэг «залуушуул хабарай үдэр» үсгэлдэр Буффало стадион дээрэ боложо, Стокгольмско уриада гар табиха кампание саашадан дэлгэрүүлхэ туг доро, эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй туг доро үнгэрхэн байна. Парижска районий металл болбосоруула промышленностин ажалшадай профсоюзэй залуу гэгшүүд имэ бэшэгтэй плакат барижа ябаба: «Стокгольмско уриада 250.000 хүнөөр гар табихуулабди. Июлин 14 хүрэтэр 500.000 хүнөөр гар табихуула гэжэ уялга абанабди».

Загуушуул хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдые түрмөнөө сүлөөлхэ эрилтэ табна.

АРГЕНТИНАДЭ СТОКГОЛЬМСКО УРИАДА ГАР ТАБИНА

ПРАГА, июнин 19. (ТАСС). Буэнос-Айрешэе Телепресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, аргентинска залуу патриодуудай Союз Стокгольмско уриада 50.000 хүнүүдээр гар табихуула. Союз хадаа уриада 250.000 хүнөөр гар табихуула зорилго урдаа табяад байна.

АНГЛИДА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ПЕТИЦИДЭ ГАР ТАБИНА

ЛОНДОН, июнин 18. (ТАСС). Эб найрамдал хамгаалха английска комитет хадаа эб найрамдалай петицидэ 250 мянган хүн гар табяа гэжэ июнин 16-да сонсохо.

Бүхнэ орон дотор гар табилга үргэлжэлнээр.

США-дэ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ХҮДЭЛӨӨН

Эб найрамдал хамгаалха американска профсоюзна конференци национальн комитет хадаа атомина зэбсэг хорихые ба эб найрамдалые эриһэн 150.000 гаран американска уриада гар табихуула эб найрамдал хамгаалха петицие Трумэндэ эльгээб гэжэ хэблэлэй түлөөлгшэдтэ мэдээсэбэ. Энэ гар табилга хадаа эб найрамдал тээшэ американска арадай үргэнээр дэлгэрхэн ба сар үргэлжэ уржага байгаа эрмэлзэлые зарим тэдгээр харуула гэжэ бэшэг соон хэлэгдэнэ. 150 мянган хүнүүдэй гар табилга хадаа Стокгольмско уриада бага хэмжээтэр 5 миллион американска уриада гар табихуула зорилготой кампанин хубин болоно.

Трумэндэ эльгэһэн бэшэг соого эб найрамдал хамгаалха национальн комитет эб найрамдал хамгаалха уриада гар табихыен Трумэн ба Ачесоние уряалба.

ПЛАУЕНДА (САКСОНИ) 100 МЯНГАН ХҮНҮҮДЭЙ МИТИНГ БОЛО

БЕРЛИН, июнин 19. (ТАСС). АДН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, үсгэлдэр Плауенда (Саксония) «Национальн фронтын үдэр» үнгэргэгдэбэ. Эб найрамдал хамгаалха ба Германдин нэгдэлхэ нэгээн байгуула лозунг доро 100 мянган хүнүүдэй хабаадалгай митинг энэ үдэе городто боло.

Германска демократическа республикын премьер-министрын орлогшо Вальтер Ульбрихт митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

УРДА УЭЛЬСЫН КОМПАРТИН ОКУРЖНОЙ ОРГАНИЗАЦИИН СЪЕЗД

ЛОНДОН, июнин 19. (ТАСС). Урда Уэльсын компартинын окружной организациин съезд Кардифедэ болоод июнин 18-да дүүрэгбэ.

«Дейли Уоркер» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, съезд хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэлые эдэбхитэй болохо тэмдэг доро үнгэрхэн байна.

Урда Уэльсын окружной организациин секретарь Идрис Кокс элдхэл хэжэ зуураа, Англи хадаа эб найрамдалай түлөө бүхэлдэхэйн тэмсэлдэ хамагай нула звенон боло гэжэ тэмдэглэбэ. Урда Уэльсд эб найрамдал хамгаалха кампанин нулаар ябуулагдажа байнанир тэрэ шүүмжэлбэ. Бүхнэ коммунистууд эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй хойшлуулашагүй байнанир мэдэрхэ ёһотой гэжэ Кокс хэлэбэ.

Монгол Арадай Республикын 700 мянга шахуу гражданинууд Стокгольмско уриада гар табиха

УЛАН-БАТОР, июнин 18. (ТАСС). Эб найрамдал хамгаалха нутагай комитетуудэй хүдэлмэрилгшэдэй ба Улан-Батор городой олонитын түлөөлгшэдэй ехэ суглаан Монголой гүрэнэй университетэй байшан дотор боло. Эб найрамдал хамгаалха Монголой национальн комитетээр эмхидхэгдэнэ энэ суглаан хадаа эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн конгрессэй Саг үргэлжын комитетэй Стокгольмско сессин уриае угаа ехэ дэбжэлтэйгээр утгалан ба энэ уриада бүрин гүйсэдөөр нэгдэлхэн байна.

Эсэсэй мэдээнүүдэй ёһоор, бүхнэ республика дотор 686.782 хүн уриада гар табяа гэжэ Ширендыб мэдээсэбэ. Эб найрамдал хамгаалха нутагай 397 комитетууд байгуулагдаа.

Суглаанда хабаадагшад бүхнэ дэлхэйн ажалшадай агууежэ вождэ, багша ба хани нүхэр И. В. Сталинда амаршалга эльгээбэ.

Берлиндэхн СКК-гэй түлөөлгшэ С. А. Денггин генерал Борндэ бэшэг эльгээбэ

БЕРЛИН, июнин 18. (ТАСС). 1950 оной июнин 16-да Берлиндэхн Советскэ Контрольно Комиссин түлөөлгшэ С. А. Денггин Берлинэй английска секторэй командант генерал-майор Борндэ бэшэг эльгээбэ. Тэрээн соонь, Берлинэй английска сектортэ байдаг Шпандау, Шарлоттенбург ба Плетцензее гэжэ шлюзууд дээрэ баруун берлинскэ чиновнигууд ба полициинхид Германска демократическа республикын транспортна флотой судануудай нормальн тамаралгада наад ушаруула гэжэ хэлэгдэнэ.

Шлюзуудай хүдэлмэрилдэ дээрэ заагдан гадаада талын ноуруудай хамааралсан ушарһаа энэ оной майн 31-һэе июнин 15 хүрэтэр шлюзуудаар ябаха үнгэргэхэ үдөө 145 суданууд 2 часһаа 3 сүүдхэ хүрэтэр хаатуулагдаһан байгаа. Гэхэ зуура, нэгэ шлюзаар гарахада 12—15 минута хэрэглэгдэжэ журамтай байна.

Хаатуулан баригдан судануудай тоодо Советскэ Союзда хамаатай ашаанууд ба суданууд, тэрэшлэн Германдахн советскэ эзэмдэлгын сэрэгүүдэй

— Манай арал хадаа — гэжэ элдхэлшэ хэлэбэ, — атомина зэмсэг хорихо тухай эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн конгрессэй Саг үргэлжын комитетэй Стокгольмско сессин уриае угаа ехэ дэбжэлтэйгээр утгалан ба энэ уриада бүрин гүйсэдөөр нэгдэлхэн байна.

Эсэсэй мэдээнүүдэй ёһоор, бүхнэ республика дотор 686.782 хүн уриада гар табяа гэжэ Ширендыб мэдээсэбэ. Эб найрамдал хамгаалха нутагай 397 комитетууд байгуулагдаа.

Суглаанда хабаадагшад бүхнэ дэлхэйн ажалшадай агууежэ вождэ, багша ба хани нүхэр И. В. Сталинда амаршалга эльгээбэ.

Чехословакиин 1950 оной арадай ажахын түсэб

ПРАГА, июнин 17. (ТАСС). Чехословакка правительство 1950 оной арадай ажахын оперативна түсэб баталба.

Түсэбэй гол зорилгон хүндэ промышленностин саашадан хүгжөөхэ ябадал болоно. Хүндэ промышленностин хүгжөөхэ ябадалда хүндэ машина бүтээлгэдэ гол анхрал табигдана.

Хүндэ машина бүтээлгы саашадан үргэдэхэ ябадалые хангахын тула түсэб хадаа шулуун ба хүрин нүүрһэ малтан абалые, электроэнерги гаргалгы ехэдхэхэ, тэрэшлэн металлургическа промышленностин продукцияе ехэдхэхэ гэжэ хараална.

1949 онойхитой сасуулхада хүндэ промышленностин үйлдэбэрин хэмжээ 17 процентээр ургаха байна.

Саашада имэ ушарнуудые гаргуулахагын тула шухала хэмжээнүүдэе абаха бээт гэжэ би найланаб.

Америанска сэрэгшэд Бразилин агаарай сэрэгэй хүсэнуудэй хүтэлбэринэ гартаа абана

НЬЮ-ЙОРК, июнин 19. (ТАСС). «Нью-Йорк Геральд Трибюн» газетын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, США-гэй агаарай сэрэгэй хүсэнуудэй 1-дхи соединенин командалагша байн генерал Уэбстер июнин 17-до Бразил ошобо. Тэрэ хадаа Рио-Де-Жанейродохи американо-бразильска сэрэгэй комиссида авиацин асуудалнуудаар сар үргэлжын хүтэлбэрилгшэ болохо байна. Уэбстер ба тэрэний комисси болбол Бразилие авиациноо держава болгохо юм гэжэ корреспондент мэдүүлнэ. Энэний тула «В—29» гэжэ бомбардировшигуудаар ба реактивна истребительнүүдээр бразильска агаарай сэрэгэй хүсэнуудые эзбэсгэлхэ гэжэ харааллан программа бэлдүүлэгдэхэ ёһотой.

СПОРТ

Хоёр аймагуудай физкультурнигуудай уулзалга

Хаяхан Петропавловка гостоло Торнин ба Зэдын аймагуудай физкультурнигуудай нүхэрэй ёһоон уулзалга болобо. Мүүрсөөн болохоһоо урда тээ болоһон митинг дээрэ ВКП(б)-гэй Зэдын айкомы секретарь нүхэр Соломатин амаршалгын үгэ хэлэһэн байна.

Удаань эршүүлэй 100 метрын урилдаагаар мүүрсөөн эхилбэ. Эндэ М. Южаков (Торн) ба Б. Чидуров (Зэдэ) финишта нэгэн дор эерэжэ тэнсэбэ. Басагадай урилдаанда Петропавловкын дунд хургуулын хурагша Галя Гурова түрүүлэн эршэ. Мүн энэ дурсагдаша нүхэд 500 метрын урилдаанда түрүү хууринуудые эзэлхэн байна. 1000 метрын урилдаанда В. Осинкий (Торн) илаа.

Үндэрые ба угые харайлган мүүрсөөндэ А. Шишмарев, Б. Чидуров, Г. Гончаров (Зэдэ), гранта шэдэлгээр, ядро түлхилгөөр М. Южанов, Т. Панькова (Торн), Велосипеднэ урилдаанда Е. Калмынин, Л. Кавелина (Торн) түрүү хууринуудые эзлээ.

Национальн барилдаанай мүүрсөөн ба хур харбаан харгалшылангаа ехээр хонирхуула. Барилдаанда 6 пар мүүрсэжэ, торнинхид 4 илаата туйлаа. Мүн торнинхид хур харбаанда шадбартай мэргэн байһанаа харуулаб.

Зэдын спортсменүүд волейбол шатар наадлааар, мүн эхэнэрүүдэй эстафетэдэ эрхим амжалтануудые харуулабшье, городки наадалгаар торнинхидго шүүгдэбэ.

Мүүрсөөнэй дүнгүүдэй ёһоор Зэдын аймагай физкультурнигууд 113 очко абжа 11 очкогээр торнинхидые илахан байна.

Мүнөө тус аймагай физкультурнигууд июнин 25-да болохо 3 аймагуудай (Зэдэ, Торн, Закамен) мүүрсөөндэ бэлдэхэ хөжэ байна.

А. Артемьев.

Тобшо һонинууд

Дабирхай нэрэжэ захала. Сэлэнгын аймагай Үбэр-Зөөхын сомоной «III Интернационал» колхоз дабирхай эхээр нэрэдэг болобо.

Мүнөө тус колхоз түрүүшнэ 35 ведро дабирхай нэрэжэ гаргаад, бригадануудта хуабарилга үгэбэ.

Эдэбхитэй үбгэн. Хэжэнгын аймагай Сталиной нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн 70 наһатай Балдан Цыбыков колхоздо туһаламжа үзүүлхые үнэн зүрхэнһөө оролоно. Хаяхан эйн үбгэн өөрынһөө хайн дураар обло гаража, 1500 наднаг, 500 хургааг бэлдлээ. Мүн мал ажалай 3 бригадануудта гар тармуур, аса гэхэ мэтэ зэмсгүүдэ хэжэ үгөө.

Шубуунай байра бариха. Каттын аймагай Усть-Кяхтын сомоной Ульяновай нэрэмжэтэ колхоз 500 толгой шубуунай байха бархашнээр барижа захалаа. Энэ намартаа ашаллалгада оруулагдаха юм.

Харюусалгатай редактор Д. Д. ЛУБСАНОВ.

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭДЭ Гүрэнэй Бурят-Монголой Лениней орденто оперо ба баледэй театрта — «Малиновкада болоһон түр». «Прогресс» кинотеатрта — «Туйлдаа хүрэнэн хүнүүдэй загвор». «Эрдэм» кинотеатрта — «Энэ Эсэгэ ороноо хамгаална».

Улан-Удын шэлэй мехзавод үргэ хэрэглэй зүйлүүд, 3 килограмм баттамжатай шэл банканууд, 7 ба 10 линейнэ лампын шэлүүдэ хн. заарлалтагуй тоогоор сүлөөтэйгээр худалдана.

1950—51 оной хуралсалай жэлдэ түмэр замай хургуулинуудта элял классуудай багшанарые бэлдэхэ педагогическа II-дхи класса хуралшадые абахын. Дунда хургуули дүүргэгшэд ахтаха.

Хуралшад нара соо 180 түхэригэй стипендээр хангагдаха. Хургуули дүүргэд тэднээр 2300 түхэригэй тэдэмжэ абаха ба эхн хургуулины хуралсалай үзүүлэн танюуха бүхнэ материаллаар хангагдаха байна.

Хургуулин дэргэдэ хамтын байр нээлгэнүй. Занятинууд августын 15-наа эхилхын.

Адрес: г. Улан-Удэ, Железнодорожная школа 65.

Госпиззаводто шофер хэрэгтэй, ул. Удниская 28/3 гэгэн адресаар хандаха.

Союзпечать

болбол 1950 оной хоёрдохн хахадта республиканска газетэнүүд: «Бурят-Монгольская Правда», «Бурят-Монголой Үнэн», «Агитаторай блокнот», городской газетэ ба аймагай газетэнүүдтэ

ЗАХИЛ АБАЖА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛНЭ

Захилгын түлбэринүүд:

	6 нара соо	3 нара соо	1 нара соо
«Бурят-Монгольская Правда»	30 тух.	15 тух.	5 тух.
«Бурят-Монголой Үнэн»	30 тух.	15 тух.	5 тух.
«Агитаторай блокнот»	6 тух.	3 тух.	1 тух.
Городской газетэ	10 тух. 50 м.	5 тух. 25 м.	1 тух. 75 м.
Аймагай газетэ	3 тух. 90 м.	2 тух. 95 м.	65 мүн.

Захилгы Союзпечатиин таһагууд, почто, мүн фабрика ба заводуудай, хуралсалай газарнуудай ба эмих зургаануудай, совхозуудай ба колхозуудай иштннэ түлөөлгшэдэ абана.

Захихаяа яарагты!